

Från Statarbarn till Telearbetare och Fjärdingsman.

Han satt som så ofta på bänken intill staketet vid Wirsebol Tele-och Posthusets östra gavel. På ena sidan om bänken var belysningsstolpen och på andra sidan den vackra Teledubbelpagoden med två hytter, som lär vara av årsmodell 1914 och har visst endast funnits i storstaden Stockholm. Men då Vår-,Sommar-, Höst- och Vintermarknaderna kring Bolstorget och längs marknadsgatan samlade mycket folk, så hade någon förständig låtit anlägga dubbelpagoden och så slapp man få in lera och träck i Telehuset.

Pagoden hade från början haft en annan sämre placering, men nu kunde han skåda över hela Marknadsgatan och Bolstorget från denna nya platsen. Belysningsstolpen hade tidigare varit för gasljus, men numera anpassad för Elektricitet. När han satt där och filosoferade medans solen gick upp, tänkte han på att det var gott att dubbelpagoden fått vara ifred för någon större skadegörelse, som var allt vanligare. Men han oroade sig ofta för att man i grannsocken Berg bortom Hudstock flyttat Telegrafverkets fina enkelpagod av modellår 1901 som lär vara det sista originalet från Handelshusets torg till Bergslätten nära järnvägsstation (och ersatt den med en skrikig blåaktig Telekiosk). Helt oskyddad mot åverkan med sitt fina bearbetade plåttak och slipade inristningar i glaset. Han mindes när ett träd fallit över pagoden och svårigheten att iordningsställa den igen. Det var nära att den kasserades och försvunnit för evigt, denna vackra hantverksskapelse.

Han hörde någon ropa "Fjärdingsman" upprepade gånger, men förstod snart vem som ropade. Jo Postiljon Axelsson som ständigt harklade sig då han blev ivrig. Han viftade med ett kuvert, som han tagit ur sin lilla axelväska i läder. Det måste vara något speciellt då Axelsson annars jämt försökte ålägga sig en sorts värdighet, med oklanderlig uniform med putsad väska och skor och var mycket formell. Normalt öppnades och stängdes väskan med ett speciellt knäppljud hos Postmottagaren. Ivern hos Axelsson var så stor att han inte märkte att han klev rakt i en hög med hästräck. Axelsson var andfådd fast han endast gått eller halvsprungit från Tele-och Posthuset. –Viktigt brev med stämplor o sigill lyckades han få ur sig...

Fjärdingsman Lars" Larsa" Jagare reste sig i sin fulla längd av 6 ½ fot han var dryga 70 år hade stort vitt glänsande hår med helskägg och mustasch. Han var rak i ryggen, men började få problem med sitt ena ben som allt mer gjorde honom strakbent. Han hade fått börja ta till käpp periodvis. Tack! Sa han till Axelsson och tog stående emot det stora brunaktiga brevet med rött lacksigill. Ska han inte öppna brevet sa Axelsson som även plockat upp två mindre kuvert ur sin väska till Fjärdingsman. Det gör jag hemma svarade han till Axelssons förtrytelse och började gå hemåt...

Till Fjärdingsmans egenheter hörde att han sällan öppnade ett kuvert utan att använda brevkniv. På sin höjd kunde han om det var något mindre viktigt använda sin fickkniv.... Han går Telegrafvägen hemåt nedför backen. Sin vana trogen gjorde han som alltid en honnörsliknande gest åt skärmmössan mot Telemonumentet i brons och Minnesstenen som äntligen bägge flyttats från sin gamla placering i Märsta i Ekillas socken, där den ständigt varit utsatt för åverkan och skadegörelse samt nu nybyggnationer. Nu stod de ståndsmässigt placerade på motsatta sidan vägen om Tele-och Posthuset. Fjärdingsman kände vördnad, visserligen stod den inte på sin ursprungliga plats men ändå nära längs den gamla Linje-Nätsträckningen.

Han hade många minnen och vänner från Telegrafverket, där han hade säsongsarbetat och innan dess fick arbeta där som statare utan lön, då patron tog lönen och hänvisade till att han hade ju sin stat som betalning. Innan han gick in genom grinden till där han numera bodde i den gamla Häktesstugan, tittade han och klappade på telestolpen med de välhuggna tre strävorna och tänkte på när Tvärvägen som tidigare bara varit en genväg över åkrarna skulle bli väg. Valet hade stått mellan denna plats och avslutet av Örtagården. Men det blev vid den s.k Tvärvägen. Men då måste de två teleledningarna höjas då högre frihöjd krävdes. Då som brukligt tog man och förlängde genom att sätta en tillhuggen stolpbit ovanpå den gamla stolptoppen, fästa med järn och stolpbygel samt flyttade upp teleledningar.

Men det tog inte många år så var det dags att utöka ledningsnätet mellan Wirsebol och Hudstock. För att få fri väghöjd, monterades Stolpförlängare i stål på befintlig stolpe med förlängning och stolpbygel. Konstruktionen möjliggjorde montering av regler för att utöka trådbeståndet. En sinnrik och billig byggnadskonstruktion, mot att byta stolpe, strävor och allt övrigt. Väl framme vid sin dörr böjde han sig ned och tog fram nyckeln under en sten. Ingången kallades i folkmun för "Domedagsdörren" och var av relativt sent datum. Det gick inte längre att via den då sammanbyggda Vaktstugan att handskas med bråkiga personer i Vaktstugan när andra skulle utträta sina ärenden där och även Landsfiskalen numera hade sitt kontor i den byggnaden från Storgatan som var samhällets enda gata och till stor del stenbelagd sedan socknarna Wirseby och Bolsta slogs samman till Wirsebol. Namnet Vaktstugan kan nämnas var en kvarleva från den tid man betalade tull för att komma in i samhället med varor för främst marknaderna.

Rummet hans var inte stort och då hade man ändå slagit ut väggarna mellan de bägge Häkteslokalerna och mellangången och mätte nu knappt 3 famnar på bredden och ungefär drygt ett par famnar på andra ledden. På gamla Häkteskaminen kunde han laga mat och få viss värme.

Men nog var det skillnad mot lokalerna i Vaktstugan. Det var som att leva på undantag. Han skulle just sprätta upp breven han fått, då det knackade på hans bastanta ytterdörr. Det var Landsfiskalen som stod där i full uniform med en bister min. Med hög röst sade han - Vet inte Fjärdingsman att det är marknadsvecka med början i dag? Jo svarade Fjärdingsman men jag har varit däruppe och allt verkar gå lugnt till. Sista två åren har ju inte resandefolket kommit, så de lär väl inte komma i år heller. Landsfiskalen tyckte likt många i socken att Resandefolket med Zigenare och Tattare var bråkigt tjuvnadsfolk.

Plötsligt hördes välkända klapper från hovar och gnisslande vagnshjul./ Fjärdingsman tyckte det var människor som hade det mycket svårt och att det oftast var orsbfolkningen som började bråka och förstöra deras saker de hade till avsalu. Han gick alltid och pratade med dem, frågade om hur det var och om barn och djur var vid god vigör. Utan att någon visste det mer än smeden Möllinger som var en god vän till honom, så hjälpte han Möllinger att sko hästar och oxar då och då, mot att han tittade till Resandefolkets djur. Han hade även fått Jordemoder fröken Larsdotter att efter viss tvekan se till barnen. Trots att han hade ett gott anseende hos folk så sågs inte hans hjälpande insats med blida ögon. Fröken Lisa Larsdotter hjälpte till enbart för hon var syster med Fjärdingsman och djupt religös, men han tyckte hon alltmer börjat förstå resandefolkets svårigheter.

Hon delade fullt ut sin bror Fjärdingsmannens synpunkter, att det var en

skandal att många av Resandefolkets kvinnor tvångssteriliserats av s.k rashygieniska skäl. Smeden Möllinger var nära 15 år äldre än han själv och skulle snart sluta, vilket han sagt i många år. Det var hos Möllinger han varit många gånger och lärt yrket som ung då det funnits en stund över. Men slumpen gjorde att han inte blev smed, fast Möllinger ansåg honom mycket lämpad att handskas med djuren och styrka i att svinga stora smedsläggan. Möllinger var en av de få som kallade Fjärdingsman för "Larsa", att Möllinger kallades "Smed-Janne" av de flesta var det vanliga tilltalet.

Med skyndsamma steg tog sig en svettig Landsfiskal med dinglande sabel och han upp mot Bolstorget och Marknadsstånden längs Telegrafvägen, under det att hovarna hördes på hästarna smattrande från Resandefolket längs Storgatan. Han ville inte visa smärtan från benet, så han kunde inte ta med käppen, utan stoppade endast på sig en mindre batong av trä i innerfickan på kavajen i därför avsett specialsytt fack. Det var mycket bråkigt vid infarten till Bolstorget, då resandefolkets hästar hindrades genom att några i ortsbefolkningen lagt Majstången över gatan. Landsfiskalen ville gripa alla manliga vuxna av resandefolket och svor att de genast skulle ge sig iväg från orten. Ingen brydde sig om Landsfiskalen som var ny på orten genom omorganisationen av ordningsväsendet. Alla vände blicken mot Fjärdingsman, som med bestämd röst sade – Ta bort Midsommarstången. I morgon kväll vill jag att de som lagt ut den kommer ned till mig. Då vill jag också ha en uppriktig förklaring varför resandefolket nekas hyra Marknadsstånd och att de hellre hålls stängda än att hyra ut de som är lediga. Efter lite mumlande togs stången bort och resandefolket anvisades av Fjärdingsman ett hörn av torget där de ställde alla sina vagnar i en ring och gjorde upp eld i mitten samt höll vakt mellan vagnarna. -Jag kommer tillbaks sade Fjärdingsman till de uppjagade Resandefolket, speciellt då riktat till rädda kvinnor och skrämde gråtande barn. - Håll nu allt lugnt och inget bråk sa han som en lugnande avskedshälsning.

Landsfiskalen af Stråle var illröd i ansiktet och hade fortfarande sin sabel dragen i handen, han såg vild ut i sin stora kroppshydda och alltför trånga Uniform. Han stirrade vansinnigt på Fjärdingsman och skrek – Sista ordet är inte sagt i denna fråga. - Nej det är det inte svarade Fjärdingsman med en ogillande min mot Landsfiskalen och fortsatte att gå till samtliga av alla de öppna Marknadsstånden. Där sa han några väl valda ord, innan han gick vidare till Smed-Janne.

På kvällen hade resandefolket satt upp presenningar kring sina vagnar så ingen insyn fanns. Där innanför arbetade Smed-Janne och Fjärdingsman

långt in på natten med att sko om hästarna, som inte på länge fått nya skor. Fjärdingsman gick ifrån då och då för att se att det var lugnt i området. Han hade allt ondare i sitt ben och värken hade även tagit grepp om hans magtrakt. Men han sa inget till någon annan. När han hade kommit åter efter att varit ute en gång på patrullering, så hade hans syster Jordemor Lisa Larsdotter anlämt och arbetade för fullt med att se över barnens hälsa, lägga om skador m.m. Även de vuxna fick sin behövliga tillsyn.

Han kom hem glad men trött sent på natten och tänkte att bråket mellan Ortsbefolkningen och Resandefolket nog skulle lösa sig, då han pratat med alla som hade Marknadsstånden öppna. Han skulle ju f.ö träffa de mest bråkiga nästa kväll. Han tog de tre breven och öppnade dem så försiktigt som möjligt. Han slumrade till då och då medans minnena från förr for genom han huvud... Som Statarbarn med ständigt arbete och inte sällan att hindra frosten på sädesfälten genom att alla på gården kallades ut att gå med spända linor på nätterna för att alstra värme och hindra att frosten fick fäste i sädesslaget. Men mycket var hugg och slag, hunger samt köld. ”Tok-Erik” som bodde på vinden i deras Statarstuga, tog Mor och Far ned vid svår kyla och fick sova vid spisen, annars hade han frusit ihjäl. Mor lagade maten åt honom vilket han betalade med av sin stat. Han var inte tokig utan bara lite säregen och präglad av hårt liv sa Far o Mor... Skolan blev inte mycket av, då Patron ständigt krävde att han skulle arbeta på Herrgården, men räddningen kom när Far blev indelt soldat och vi flyttade till soldattorpet. Han fick liksom alla soldater före honom bära namnet Jäger. Men vi andra i familjen fick fortsätta bära våra gamla namn. Det var så rörigt med namnsättningen i landet, så myndigheterna gick ut med begäran att alla myndiga som kunde och ville borde byta efternamn. Själv valde han namnet Jagare som han tyckte var likt faderns namn. Det var mycket arbete på Soldattorpet som fått förfalla. Men de fick i stort rå sig själva och skolgången kunde skötas. Skolfröken Ella Bengtsson hade en liten Biodling i ett hörn av skolgården, vilket fascinerade honom mycket. När så tid gavs lät skolfröken honom hjälpa till med Biodlingens sysslor. Intresset växte så att han senare i livet själv skaffade bin och han hade kvar några kupor än idag och placerade bakom Tele-och Posthuset och slungade honung samt hade förråd i dess källare.

Han nickade till, kände sig lite dålig, men läste ett av de mindre breven som var från Postiljonernas förening, som ville ha stöd för att även Posten fick sätta upp ett minnesmärke i anslutning till Telgrafverkets. Det skulle vara i samma skala och ha formen av en Postryttare till häst med väska och posthorn. Han funderade en stund och lade det tillsvidare åt sidan. Det andra brevet gled ned på golvet. Nu tog han det stora brevet med lackstämplar. Han tackades för sin långa trogna tjänst att tjäna tvenne

socknar mot normalt en socken. Han log av lycka när han fick besked att han tilldelades Gratial (Understöd/Pension) och bibehållet boende i häktet.

Han kände sig trött, men tänkte på sin sedan snart 10 år sedan avlidne hustru Ammy som togs av lungsoten. Hon var lik sin kusin Elfrida Andrée som var landets första kvinnliga Telegrafist och arbetat i Wirsebol Tele-och Posthus innan hon blev Kantor och Tonsättare med stor berömmelse.... Undrar om det blir något Linje-Nät mot Bergbanan och Stenstugan..... Tankarna snurrade i huvudet, han började hosta blod och föll över sitt bord just där han samlade Fotografier och brev i en bok han tänkt skriva. Många hade knackat på hans dörr under dagen... Men på sen eftermiddag kom de ner av ortsbefolkningen som lagt Midsommarstången över Storgatan för att hindra Resandefolket. De hade gjort upp om att det skulle vara slut med bråk i fortsättningen och lediga Marknasstånd gick att hyra även av Resandefolket. Den bastanta dörren fick brytas upp och man fann Fjärdingsman avliden, troligen i Slagenfall med blod över Gratialbrevet...

Det såg ut som Fjärdingsman log förnöjt när han lagts på sitt bord med de långa benen hängande nedanför bordskanten, över honom hade det lagts ett lakan. Vi skriver den andra dagen på Höstmarknaden år 1959. Samma vecka som Statarna förr bytte arbetsplatser. Men får vi någonsin veta vad som stod i det tredje brevet som fallit ned på golvet och in under ett skåp.....?

TKHV-J-LdeC

www.TKHV.se

En fiktiv berättelse gränsande till verkligheten.